

MEHMET ZEKİ ORAL

(1901-1962)

Osman AKSOY

Ankara Etnografya Müzesi Asistanı

3-Ekim-1962 tarihinde Milli Eğitim âilesi kıymetli bir **uzvunu** kaybetmiş bulunmaktadır. Daha çok faydalı olabileceği bir yaşta kalb kiyafetsizliğinden aramızdan ebediyen ayrılmıştır.

Mehmet Zeki Oral, 1901 (1317 H.) tarihinde Sinob'un Boyabat kazasına bağlı Nefsicuma köyünde dünyaya gelmiştir. Babası Hafız Yusuf efendi, Nefsicuma köyü eşrafından olup lâkaplarına İmamoğulları denmektedir. Dedesi Ali efendi de Fakih nâmıyla meşhur imiş.

Mehmet Zeki Oral annesinin ve babasının arzuları üzerine daha yedi yaşında iken Kuran-ı kerim alfabesi okumaya başlamıştır. 1326 H. tarihinde Asarcıkta açılan iptidai mektebinde tahsile başlamış ve üç sene sonra şahadetname almıştır. 1330 senesinde Boyabat rüştiyesine başlamıştır. Rüşdiye ikinci sınıfından tastikname alarak 1332 de imtihanla Kastamonu muallim mektebine girmiştir. Muallim mektebinde derhal çalışkanlığı ile temayüz etmiştir. Hatta aynı sınıfdanlanan iki Mehmetle hocası sık sık ismini karıştırdığından buna hocası: "Mehmet senin bu tembel Mehmetler arasında bir imtiyazın olmalı, onun için sana "Zeki" mahlâsını veriyorum demıştır". Bundan evvel sadece Mehmet olarak geçen ismi bundan sonra Mehmet Zeki olmuştur.

Mehmet Zeki Oral, Muallim mektebini 1920 senesinde aliyülâlâ-pekiyi derece ile ikmal etmiştir. Kastamonu muallim mektebini bitirince Boyabat'ın Cuma Köyü İlk Okuluna 300 kuruş maaşla muallim olmuştur. 1-2-1339 senesinde Boyabat merkez mek-

tebi baş muallimliğine, 17-9-1925 tarihinde de Ayancık merkez mektebi baş muallimliğine ve yatı mektebi müdürlüğüne, 1928 senesinde de Boyabat merkez baş öğretmenliğine ve aynı zamanda maarif memurluğuna getirilmiştir. 16-3-1931 Tokat vilâyeti İlk tedrisat müfettişliğine, 1941 de de Konya Müzesi müdürlüğüne nakil ve tâyin olunmuştur. 1954 de Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşiv şefliğine en son olarak da yani 31-10-1957 de Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Neşriyat Müdürlüğüne tayin edilmiştir.

Aşağıda yazılan kitap ve makalelerinin tetkikinde de anlaşılacağı üzere M. Zeki Oral öğretmenliği, İlk tedrisat müfettişliği, Konya müzesi müdürlüğü ile Müzeler arşiv şefliği ve Vakıflar Arşiv ve Neşriyat müdürlüğü zamanlarında hiç boş durmamış, bir çok yerler gezmiş ve pek çok kitaplar okuyarak memleket ve millet için faydalı olmaya çalışmıştır. Bilhassa İlk tedrisat müfettişi iken gittiği köy ve kasabalarda Halkbilgisi, Halk edebiyatı: geniş mânasiyle Türk kültürü ile ilgili bir çok bilgileri günün birinde unutulup kaybolmasından endişe ederek derlemiştir.

Bunlar arasında bilhassa tarihi eserlerimizi, kitabeleri, tarihi mezar taşlarını, halk elindeki vakfiye, berat, ferman gibi vesikaların ekseriye kıymet bilmez ellerde kaldığını, haricî tesirlerle ve bazen hasis menfaatlara kurban olarak birer birer ortadan kaybolduklarını görerek milli tarihimizden birer sahife olan bu orijinal eserleri kurtarmak ve neşretmek gibi büyük hizmetlerde bulun-

muştur. Bu arada Niğde Müzesini kurmuştur. Akpınar mecmuasında yayınlanan "Niğde tarihi tetkikleri" muhitte büyük tesir uyardırmıştır. Bundan sonraki tarihi yazılar İslâm ansiklopedisi cilt 5 S. 715, İbni Bibi Muh-tasarı tercümesi sahife 280, Osmanlı Devleti Teşkilâtına methal sahife 206, Anatolia cilt 1. S. 23, 49, Türk Tarih Kurumu Bel-leteni cilt 8 sahife 755, 781, İllâhiyet Fakül-tesi Dergisi 1955. III-IV me haz olarak alın-mıştır.

Eserleri

Telif Eserleri:

- 1- *Niğde de Hüdâvent Hâtun Türbesi*, Niğ-de Halkevi neşriyatından.
- 2- *Tokatlı Aşık Nuri*, hayatı ve şiirleri. Niğ-de Halkevi neşriyatından.
- 3- *İlk Okullarda Sosyal işçimenlikler*, Niğ-de Maarif Md. neşriyatı Niğde İlbâ-simevi.
- 4- *Nisan taşı -Konya- Müzesindeki İlbâni devri*, eserlerinden T. T. K. mat. 1954
- 5- *Anadoluda Türk İslâm Kitabeleri*. T. Ta-rih K. yayınlarından.
- 6- *Orta Köylü Aşık Tabiri, hayatı ve eserleri*. Yeni Matbaa Ankara 1955.

Basılmamış Eserleri:

- 1- *Pazarören Tarihi* (Müzeler Umum Mü-dürlüğünce satın alınmıştır.)
- 2- *Konya Kitabeleri*.
- 3- *Niğde Kitabeleri*.
- 4- *Niğdeli Aşıklar ve Şairler antolojisi*.
- 5- *Anadoluda Türk-İslâm kitabeleri. II*
- 6- *Aksaray tarihi ve tarihi eserleri*.
- 7- *Mubatabat*.
- 8- *Anadolu Minberleri*: (Doktor, asistan Ha-lûk Karamağaralı ile birlikte hazırlan-maktadır.)

Dergilerde neşredilen makaleleri şunlardır.

Akpınar mecmuasında:

- 1- *Tokatlı Aşık Nuri, hayatı, edebi şah-siyeti eserleri* sayı: 1,2.
- 2- *Niğde tarihi: Niğdenin geçirdiği tarihi sa-fahât, tarihi eserleri, kitâbeleri, Ulemâ ve*

- şurâsı hakkında*, sayı (2-20), (21-31), 34, 39, (41-43) 48, (49-50), 52, 53.
- 3- *Gözler: Halk edebiyatında gözlere dair yazılmış şiirleri ihtiva eder.* sayı: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.
- 4- *Niğdeli Zâti, hayatı ve eserleri*. Sayı: 4, 12, 13, 14.
- 5- *Hacının payı (Şiir)* sayı: 7.
- 6- *Üç Kapılı'dan Erciyes*. Sayı: 8.
- 7- *Maniler* Sayı: 10
- 8- *Yurt araştırmaları* Sayı: 11.
- 9- *Kemâli Ümmi'nin bir ağıdı* sayı: 12
- 10- *Kemâli Ümmi Divanı* sayı: 14, 15.
- 11- *Kemâli Ümmi'nin bir behâriyesi* sayı: 16.
- 12- *Köylerde Gençler kurulu* sayı: 17.
- 13- *Kara koyunun suya inmesi*. Sayı: 18, 19.
- 14- *Aşık Gülşeni* sayı: 20-22.
- 15- *Bir anıt daha kuruluyor* sayı: 20-22.
- 16- *Zehirli gazlar* sayı: 20-22.
- 17- *Niğde köylerinde kalkınma hareketleri sa-yı: 27-31.*
- 18- *Niğde şer'i mahkeme sicilleri* sayı: 37.
- 19- *Gönkler arasında* sayı: 37, 40.
- 20- *Niğde gazetesinin 1939 senesine ait nushalarında köy kalkınması hakkın-da bir seri makale yazmıştır.*)

Anıt Dergisinde çıkan yazıları:

- 1- *Kitap kitabeleri (Eski yazarlardaki va-kıf, hattat ketebeleri ve tarihi kayıtlar.)* sayı: 1, 2, 9, 13, 14.
- 2- *Konya da târihi mezar taşları* sayı: 1, 2, 3, 6, 10, 14, 16.
- 3- *Konya da Hurrem Paşa türbesi* sayı: 2.
- 4- *Konya da Murat Paşa kızı türbesi* sayı: 4.
- 5- *Karaman tarihçesi* sayı: 4, 5.
- 6- *Konyada Ebu İshak kâzîmî türbesi* sayı: 7, 8.
- 7- *Konya da Hasan Paşa türbesi*. Sayı: 8, 9, 10, 11, 13.
- 8- *Merhum Üstat Ahmet Tevfik beyin mek-tubu* sayı: 9.
- 9- *Kubatabat bulundu* sayı: 10.
- 10- *Şifai ile Selvihan hikâyesi* sayı: 12.
- 11- *Konya da Kara Arslan türbesi* sayı: 14.
- 12- *Karamanda Sad'eddin Ali mescidi ve tür-besi* sayı: 15.
- 13- *Selçuk Devrinden kalma iki sened* sayı: 16, 17, 18, 19.

- 14- *Karamanoğlu Ali Bey'e ait bir kitabe ve bir tarihi fıkra* sayı: 18.
 15- *Konya da Mehmet Ağa çeşmesi* sayı: 19.
 16- *Ereğlide Mustafa Bey türbesi* sayı: 19.
 17- *İsaviye ve Pisidyada bir seyahat* Bozkır, Seydişehir, Beyşehir, Karaağaç, Yalvaş, Afyonkarahisar hakkında sayı: (20-21), 22-23).

Bu Dergide (*Mehmet Yusufoglu* (imzasıyla neşredilmiş yazıları:

- 1- *Selçuk Devrine ait bir Kur'an rahlesi*. Sayı: 1
 2- *Konya Müzesinde gümüş kapı* sayı: 2.
 3- *Konya da Mehmet Bey türbesi* sayı: 2.
 4- *Konya Müzesindeki şer'îye sicillerinde Türkçe kişi adları* sayı: 3, 4, 6.
 5- *Hemdi Hâtun vakefîyesi* sayı: 3.
 6- *Akşehir tarihine bir bakış* sayı: 4.
 7- *Meydâni Ahmet Bey mescidi ve vakefîyesi* sayı: 5.
 8- *Karamanda mukataat müfettişi Adnan Çelebi* sayı: 8.
 9- *İki vesika bir dilek* sayı: 8.
 10- *Konya darüşşifâları* sayı: 9, 19.
 11- *Hal tercümelere; Mehmet Rubi Dede* sayı: 13
 12- *Selçuk devri yemeklerinden Herise ve Tutmaç* sayı: 16.
 13- *287 yıl önceki Konya esnafı* sayı: 17.
 14- *Anadoluda kurulmuş Türk devletleri listesi* sayı: 19.
 15- *Selçuk devri ekmekek adları* sayı: 18.

Bu Dergide (*Anıt*) imzasıyla neşredilen yazıları:

- 1- *Gayemiz'e uygun yazılardan özetler* sayı: 2, 3, 7, 8, 14.
 2- *Yeni yapılan eserler* sayı: 4-7.
 3- *Dostlar ne dedi, biz ne istiyoruz* sayı: 6.
 4- *Turizm haberleri* sayı: 9.
 5- *Hal tercümelere; Müessir Hadimli Hoca Mehmet Vehbi* sayı: 11.

Yine Anıt Dergisinde (*Dernek başkanı*) imzasıyla çıkan yazılar:

- 1- *Dergiyi çıkarırken* sayı: 1
 2- *Dernek haberleri* sayı: 2, 5.
 3- *Konya'ya bir seyahat*: (Ahmet Tefvik Beyin gayri matbu bir eseri.)
 4- *İkinci yıla girerken* sayı: 13

Ankara Üniversitesi İlahiyet Fakültesi dergisinde çıkan yazıları:

- 1- *Kubâtabât nasıl bulundu* sayı: (2-3) 1943
 2- *Abi Ahmet Nebcivani vakefîyesi* sayı:
 3- *Konya Alâeddin Camii ve türbeleri kitabelerinde adları yazılı hükümdar, Ümera ve hayır sahipleri*. Sayı: (1-4) 1956
 4- *Konya da Sırçalı Medrese* sayı:

Ankara Üniversitesi İlahiyet Fakültesi Türk ve İslâm sanatları Enstitüsü yıllığında neşrolunan yazıları:

- 1- *Konya da Alâeddin Camii ve türbeleri* sayı: 1
 2- *Nakkaş Mahmut* sayı: 2

Türk Dil Kurumu Dergisinde çıkan yazısı:

- 1- *Tenkide cevap* sayı: 58

Türk Dil Kurumu Belleteninde çıkan yazıları:

- 1- *Kubadâbat çinileri* sayı: 66
 2- *Kayseri de Kubâdiye sarayları* sayı: 68
 3- *Konya da yatağan mirsel vakefîseyi* sayı: 72
 4- *Kvaddar Oğulları* sayı: 73
 5- *IV. Kılıç Arslan kız Sultan Hatun senedi* sayı: 75
 6- *Durağan ve Bafra'da iki türbe* sayı: 79
 7- *Karaman'da Hoca Mehmet Câmii darülbuffası* sayı: 90
 8- *Burdur etüd kitaphîğinde yazma kitapların vakef, hattat ketebeleri ve tarihi kayıtları* sayı: 94
 9- *Beyşehir de Eşref Oğlu Camii kandili* sayı:

Türk Tarih Kurumu Kongre zabıtalarda çıkan yazıları:

- 1- *III. Türk Tarih Kongresi zabıtları* 1943. Malatya kitabeleri ve Tarihi.
 2- *IV. Türk Tarih Kurumu Kongresi* 1948 zabıtları. Turgut Oğulları.
 3- *V. Türk Tarih Kongresi* 1955 zabıtları. Emir Çobanoğlu Timurtaş dev. eser.

Türk Etnoğrafya Dergisi:

- 1- *Selçuk devri yemekleri*. Sayı: 1
 2- *Selçuk devri yemekleri*. Sayı: 2
 3- *Karamanoğulları zamanında bir sınır ibtilâfı* sayı: 2

- 4- *Köylerde gençler derneği ve Ahiliğin devamı* sayı: 3
 5- *Fatih ve İstanbul'un yıllık dergisi: Balaban Paşa* buyruktusu sayı: 7-12

İstanbul Enstitüsü mecmuası:

- 1- *İstanbul destanları* sayı: 4
 2- *Yusuf Hakiki Baba* sayı:

Türk Yurdu mecmuası:

- 1- *Karamanoğlu II. Mehmed'in neşredilmemiş sikkelere* sayı: 4 (237)
 2- *Şair Behçet Keşfi* sayı: 239
 3- *Tarihde hileli yeminler* sayı: 242
 4- *Orduda Eğitim Tarihi C. 2* sayı: 5

Vakıflar Dergisi:

- 1- *Fatih Sultan Mehmed'in Gevale kalesi ile Karaman ellerinin fethi* sayı: 4

- 2- *Turgut Oğulları Eserleri, Vakfiyeleri* sayı:3
 Zafer Gazetesi:

- 1- *Konyanın geçirdiği tarihi safahât. I*
 2- *Konyanın geçirdiği tarihi safahât. II*
 3- *Aksaraylı Kerim Üddin Mahmut bin Mehmedin mezar taşı* 15 Temmuz 1958

Konya Dergisi:

- 1- *Aşık Beyti* sayı: 48
 2- *Maderi Mevlâna Mümine Hâtun Camii ve türbesi* sayı: 53-56
 3- *Şer'îye mahkeme sicilleri* sayı: 83
 4- *Konyanın Tarihi Eserleri ve bu günkü durumları* sayı: 84-85
 5- *Tarihin karanlıklarını aydınlatan iki vesika* sayı: 122
 6- *Tarihin karanlıklarını aydınlatan iki vesika* sayı: 123-124.